

Stanovisko odbornej sekcie pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť na tému „Podpora rozsiahleho prístupu širokej verejnosti k európskej digitálnej knižnici“

(2008/C 162/11)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. februára 2007 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Podpora rozsiahleho prístupu širokej verejnosti k európskej digitálnej knižnici“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. januára 2008. Spravodajkyňou bola pani Pichenot.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) prijal 153 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Vzhľadom na to, že sa čoskoro, v priebehu roka 2008, otvorí európska digitálna knižnica ⁽¹⁾, stanovisko výboru má za cieľ podporiť tento projekt, ktorý umožní prístupniť na internete časť kultúrneho, vedeckého a technického dedičstva. Výbor chce touto formou podporiť prácu európskych inštitúcií na vytvorení portálu určeného širokej verejnosti, ktorý by bol nástrojom usporiadaného šírenia poznatkov v digitálnej ére.

1.2 Výbor uznáva úsilie, ktoré s nadšením spoločne vyvíjajú Komisia a členské štáty a víta koordinovanú prácu kultúrnych ustanovizní na podnet CENL (Conference of European National Librarians – Konferencia národných knižníc) s cieľom vytvoriť nadáciu, ktorá by združovala inštitúcie ochotné zapojiť sa a sprístupniť by ich fondy v digitálnej podobe. EHSV vyzýva organizácie občianskej spoločnosti na európskej, národnej a regionálnej úrovni, aby sa pripojili k tomuto rozsiahlemu európskemu projektu a dostatočne o ňom informovali občanov.

1.3 Zapojenie občianskej spoločnosti do budovania európskej digitálnej knižnice bude rozhodujúce zo štyroch hlavných dôvodov, ktoré vysvetľujú účasť EHSV na tomto projekte. Je nevyhnutné

- podieľať na stanovení správnych kritérií výberu dokumentov na digitalizáciu,
- zabezpečiť podporu verejnej mienky pri získavaní finančných prostriedkov,
- povzbudiť účasť všetkých aktérov knižného reťazca a iných organizácií z oblasti kultúry na tomto projekte a ich snahu inovovať,
- presadzovať zapojenie všetkých občanov do informačnej spoločnosti.

1.4 Výbor si uvedomuje, koľko práce už v členských štátoch vykonala Komisia v spolupráci so zainteresovanými stranami

⁽¹⁾ Európska digitálna knižnica (EDK) je predbežný názov na označenie európskeho projektu, ktorého cieľom je zdigitalizovať dokumenty uchovávané v múzeách, archívoch, audiovizuálnych centrách, knižniciach, atď.

počas funkčného obdobia rôznych predsedníctiev. Súhlasí s nedávnou správou Európskeho parlamentu ⁽²⁾, ktorá veľmi dobre zhrnula dosiahnuté výsledky a ďalšie etapy. Výbor sa rozhodol zdôrazniť v tomto stanovisku nevyhnutnosť účasti občianskej spoločnosti a nabáda jej zložky, aby sa podieľali na spustení európskej digitálnej knižnice a na jej ďalšom rozvoji. Toto stanovisko navrhuje kľásť väčší dôraz na očakávaná a potreby užívateľov a tak dosiahnuť široký prístup verejnosti.

1.4.1 EHSV odporúča organizáciám občianskej spoločnosti, aby:

- sa od roku 2008 podieľali na informovaní európskych občanov,
- pozorne sledovali skupiny užívateľov, ktorí testujú užitočnosť a jednoduchosť používania spoločného portálu a tiež jeho prístupnosť ⁽³⁾ pre zdravotne postihnuté osoby,
- usporiadali v spolupráci s miestnymi knižnicami rozsiahlu diskusiu o obsahu knižnice,
- podnecovali v informačnej spoločnosti úvahy o prispôbení právneho rámca, ktorý by bol vhodný pre digitalizáciu súčasných intelektuálnych, umeleckých a vedeckých diel.

1.4.2 EHSV odporúča členským štátom a Komisii:

- vytvoriť pre projekt riadiaci výbor, ktorý by bol prístupný dialógu s občianskou spoločnosťou,
- zvýšiť finančné príspevky zo strany členských štátov, aby sa do roku 2010 mohlo zdigitalizovať veľké množstvo rozmanitých zdrojov a materiálov,

⁽²⁾ Správa poslankyne EP pani Marie-Hélène Descamps na tému „i2010: európska digitálna knižnica“ (2006/2040(INI), júl 2007).

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Budúca právna úprava prístupnosti elektronických technológií“ (spravodajca: pán Hernandez Bataller), Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007; stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Rovnaké príležitosti pre ľudí so zdravotným postihnutím“ (spravodajca: pán Meelis Joost), Ú. v. EÚ C 93/08, 27.4.2007.

- vytvoriť národné plány digitalizácie v súlade so spoločnou chartou pre výber dokumentov po vzájomnej dohode a s podporou kvalifikačných stredísk,
- na úrovni Spoločenstva realizovať stály program zameraný na hľadanie riešení technických problémov spojených s viacjazyčnosťou a interoperabilitou a vypracovať spoločné usmernenia, ktoré zabezpečia zdravotne postihnutým osobám prístup k elektronickým technológiám,
- robiť prieskumy zamerané na očakávania, potreby a postupy užívateľov (najmä osôb so zdravotným postihnutím) a zapojiť do tejto činnosti EHSV,
- vyvodiť závery z analýzy postupov, ktoré sa v jednotlivých krajinách uplatňujú pre výnimky uvedené v smernici 2001/29/ES⁽⁴⁾ a hľadať riešenia aj pre chýbajúce právne akty (napríklad pokiaľ ide o tzv. osirelé diela, keď držiteľ autorských práv nie je známy, alebo o diela, ktoré už nie sú na sklade a s ktorých reedíciou sa nepočíta, o dokumenty digitálneho pôvodu, atď.)

1.4.3 EHSV nabáda hospodárske subjekty a kultúrne ustanovizne, aby:

- podporovali prístup širokej verejnosti k najnovším alebo súčasným zdigitalizovaným dokumentom dostupným pomocou portálu európskej digitálnej knižnice,
- vypracovali návrhy, ako by sa za dostupnú cenu dali sprístupniť na internete diela, na ktoré sa vzťahujú autorské práva,
- sa prostredníctvom verejno-súkromných partnerstiev podieľali na digitalizácii svojich fondov,
- sa pri podpore digitalizácie dokumentov nebránili sponzorstvu,
- podporovali úlohu verejných knižníc pri sprístupňovaní digitálnych dokumentov pomocou pripojenia na internet priamo v knižnici alebo v rámci uzavretých informačných okruhov (intranet).

2. Lepšie informovať občanov a zapojiť do budovania európskej digitálnej knižnice občiansku spoločnosť

2.1 Lepšie informovať občanov o budúcej európskej digitálnej knižnici

2.1.1 V roku 2010 bude kultúrne dedičstvo Európy uchovávané v knižniciach, archívoch a múzeách, dostupné na internete a obyvatelia kontinentu, ale aj celého sveta, tak budú mať prístup k šiestim miliónom dokumentov v digitálnej podobe, ktoré budú môcť využiť pre zábavu, vzdelávanie, na pracovné účely alebo na výskum. Tento kvantitatívny cieľ bude prvou etapou digitalizácie vo veľkom rozsahu.

⁽⁴⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti.

2.1.2 Tento projekt, zatiaľ nazvaný Európska digitálna knižnica (European Digital Library – EDL), je označovaný za „knižnicu“, pretože je to jednoduchšie, hoci Komisia vo svojom oznámení⁽⁵⁾ vymedzila digitalizácii široký rámec a vyzvala všetky inštitúcie, aby sa na nej podieľali. Tento rámec zahŕňa všetky kultúrne, vedecké a odborné poznatky a týka sa všetkých typov písomných dokumentov, kníh, partitúr, máp, zvukových a audiovizuálnych nahrávok, časopisov, fotografií, atď.

2.1.3 Výbor ako aj členské štáty sa v záveroch zasadnutia Rady z novembra 2006 jednomyslelne zhodli na tom, že projekt európskej digitálnej knižnice je kľúčovým projektom, ktorý umožní, aby sa všetci občania zapojili do informačnej spoločnosti a aby úspešne napredovali na ceste k pochopeniu európskej identity.

2.1.4 Druhou ambíciou tohto projektu je, aby sa európska digitálna knižnica stala vďaka spoločnému portálu viacjazyčnou prístupovou bránou, ktorá je určená širokej verejnosti, a nebude len centrom záujmu vedeckej obce alebo umelcov. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby lepšie informovala občanov, a to najmä pomocou viacjazyčnej dokumentácie, pretože projekt digitálnej knižnice tak získa väčšiu podporu verejnosti. Komunikačný plán by sa mal týkať všetkých európskych inštitúcií a členských štátov a mal by sa začať uskutočňovať zároveň so spustením projektu v novembri 2008.

2.1.5 Obrovská vlna digitalizácie bude výnimočným momentom v dejinách ľudstva. Preto by sa malo začať diskutovať aj o výbere a usporiadaní materiálov a poznatkov na európskej úrovni. EHSV sa nazdáva, že široká diskusia o podmienkach rozsiahlej digitalizácie by sa mala zaoberať aj niektorými finančnými, technickými a právnymi aspektmi, ktoré sú nevyhnutné, ak chceme vybudovať spoločnosť založenú na vedomostiach prístupných pre všetkých:

- finančné prostriedky potrebné pre digitalizáciu verejnej oblasti, čo znamená, že sa treba usilovať o rovnováhu medzi digitalizáciou vzácných alebo krehkých dokumentov a masovou digitalizáciou, ktorú očakáva široká verejnosť;
- finančná podpora pre vydavateľov, ktorí uskutočnia digitalizáciu svojich fondov súčasných diela a budú súhlasíť s ich zverejnením na internete;
- zapojenie súkromných finančných prostriedkov a sponzorov do digitalizácie a šírenia dokumentov;
- jednotné zachovanie práv duševného vlastníctva do 70 rokov po smrti autora;
- nastolenie transparentnosti a kolegiality pri výbere dokumentov na digitalizáciu z oblasti kultúry, ktoré sú verejne prístupné, bez ohľadu na typ dokumentu (texty, audiovizuálny materiál, muzeálne exponáty, archívne diela, atď.);

⁽⁵⁾ Oznámenie z 30. septembra 2005 „i2010: Digitálne knižnice“, KOM (2005) 465 v konečnom znení.

- nevyhnutnosť vypracovať európsku chartu pre výber dokumentov, ktorá by obsahovala zoznam hlavných okruhov vedomostí, ktoré sa budú digitalizovať; najprv je však nevyhnutné zistiť, ako je to v súčasnosti v Európe s prístupnosťou už zdigitalizovaného materiálu na internete;
- umožniť autorom, ktorých diela už nie sú na sklade a s ich reedíciou sa nepočíta, šíriť tieto diela digitálnou formou za voľnejších podmienok ⁽⁶⁾;
- potreba vytvoriť interaktívny súbor, ktorý by umožnil vyhľadávať držiteľov práv, ak nie sú známi ⁽⁷⁾;
- spracúvanie vedeckých informácií ⁽⁸⁾;
- otázky spojené s prístupnosťou internetových portálov a digitálneho materiálu pre osoby so zdravotným postihnutím, najmä s poruchou zraku.

2.2 Zapojiť občiansku spoločnosť do európskej stratégie pre kultúru v globalizovanom svete

2.2.1 Až doposiaľ o projekte diskutovali výlučne odborníci, čo vyústilo do silnej mobilizácie aktérov, ktorých sa táto problematika týka (kultúrnych ustanovizní, autorov, vydavateľov, knihovníkov...), a ich účasti na práci skupiny na vysokej úrovni, ktorú zriadila Komisia. V rámci konzultácie na tému „i2010: digitálne knižnice“ ⁽⁹⁾, ktorú rozbehla Komisia v roku 2005, predstavovali odpovede súkromných osôb len 7 % a odpovede univerzitnej obce len 14 % všetkých odpovedí. Toto slabé zapojenie širokej verejnosti nie je vôbec prekvapujúce, ak si uvedomíme, že táto diskusia sa vynorila nečakane koncom roka 2004, po tom, čo Google ohlásil masovú digitalizáciu, a ak zväzíme skutočnosť, že dotazník sa zameriaval na hospodárske záujmové skupiny, na ktoré má digitalizácia veľký vplyv.

2.2.2 V dôsledku banalizácie bezplatného prístupu k informáciám na internete, za ktorou sa skrývajú veľké finančné prostriedky z reklamy, vyvoláva predstava akejkoľvek digitálnej knižnice u verejnosti zmätený pocit. Občianska spoločnosť má teda veľkú zodpovednosť, najmä voči mladým generáciám, a mala by sa podieľať na informačnej a vzdelávacej kampani o hodnote intelektuálnej alebo umeleckej tvorby a nevyhnutnosti zabezpečiť jej primeranú úctu.

2.2.3 EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby podnikli všetky možné opatrenia a usilovali sa lepšie zapojiť občiansku spoločnosť do budúceho rozvoja digitalizácie kultúrneho dedičstva. Zapojenie organizácií občianskej spoločnosti má rozhod-

júci význam v štyroch hlavných oblastiach: stanoviť spoločné kritériá výberu materiálov, podporiť potreby financovania, nabádať všetky zainteresované strany k inovácii a presadzovať, aby sa do informačnej spoločnosti zapojili všetci občania.

2.2.4 EHSV preto odporúča otvoriť už v marci 2008 pri príležitosti spustenia prototypu priestor pre verejnosť s cieľom dať slovo združeniam, organizáciám zameraným na vzdelávanie, kultúru, rodinu a socioprofesionálnym štruktúram, ktoré zastupujú budúcich užívateľov. Zapojenie občianskej spoločnosti bude užitočné počas rôznych fáz projektu, od jeho spustenia v novembri 2008, ako aj v ďalších fázach vývoja.

2.2.5 Diskusia by mala doplniť a rozšíriť pracovný plán (2007 – 2010), ktorý je súčasťou prílohy k záverom Rady, aby sa digitalizácia rozvíjala ďalej a mala širšie využitie. EHSV víta zaujímavý návrh skontaktovať sa s Platformou občianskej spoločnosti pre dialóg medzi kultúrami, ktorá vytvorila občiansku sieť zameranú na digitálne knižnice.

2.2.6 Po roku 2008, ktorý je európskym rokom dialógu medzi kultúrami, by táto diskusia mohla pokračovať a v roku 2009 vyústiť do novej konzultácie. Občianska spoločnosť by sa tak mohla podieľať na stanovení jednotlivých etáp v dlhodobejšom horizonte so zreteľom na európsku stratégiu pre kultúru v globalizovanom svete ⁽¹⁰⁾.

2.3 Podporovať rozvoj budúcej knižnice

2.3.1 EHSV súhlasí s návrhom správy ⁽¹¹⁾ Európskeho parlamentu, ktorý vyzýva k vytvoreniu riadiaceho výboru európskej digitálnej knižnice, ktorý by tvorili kultúrne ustanovizne zapojené do projektu *EDL net*. Tento výbor bude okrem iného dohliadať na ďalší rozvoj projektu a na zosúladenie národných plánov digitalizácie. Riadiaci výbor by mal viesť konštruktívny dialóg s organizáciami, ktoré zastupujú užívateľov, a najmä s EHSV.

2.3.2 EHSV uznáva dôležitú úlohu CENL (Conference of European National Librarians) v súvislosti s medzinárodnými kodifikačnými normami (bibliografická poznámka) a pokroky dosiahnuté v digitalizácii písaného textu. Výbor nabáda ostatné národné kultúrne ustanovizne, či už na úrovni regiónov, jednotlivých štátov alebo na úrovni EÚ, aby sa zapojili do koordinácie *EDL net* zameranej na archívne fondy, fondy národných múzeí a audiovizuálnych centier, a to najmä v rámci nadácie, ktorá vznikla v novembri 2007.

⁽⁶⁾ Takéto voľnejšie podmienky využívania diel ponúka napríklad organizácia *Creative Commons* (www.creativecommons.org).

⁽⁷⁾ Správa skupiny odborníkov na vysokej úrovni z 18. apríla 2007 zameraná na autorské práva, digitálnu ochranu a na diela, ktorých držiteľia práv nie sú známi, a diela, ktoré už nie sú na sklade.

⁽⁸⁾ Oznámenie zo 14. februára 2007 o vedeckých informáciách v digitálnom veku: prístup, šírenie, uchovávanie.

⁽⁹⁾ Oznámenie z 30. septembra 2005 „i2010: Digitálne knižnice“, KOM (2005) 465 v konečnom znení.

⁽¹⁰⁾ „Oznámenie o európskej stratégii pre kultúru v globalizovanom svete“, KOM(2007)242 v konečnom znení, z 10. mája 2007.

⁽¹¹⁾ Správa poslankyne EP pani Marie-Hélène Descamps na tému „i2010: európska digitálna knižnica“ (2006/2040(INI), júl 2007).

2.3.3 V súvislosti s touto dôležitou otázkou EHSV súhlasí s uplatňovaním smernice 2001/29/ES o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti, najmä pokiaľ ide o reprodukciu a šírenie diel. V dnešnej digitálnej ére má však táto smernica nedostatky pokiaľ ide o narábanie s dielami, v prípade, že držiteľ autorských práv nie je známy, spôsoby digitálneho uchovávania dokumentov, štatút diel, ktoré vznikli na webe (*digital born*) a spôsob ako riešiť otázku diel, ktoré už nie sú na sklade a s ich reedíciou sa nepočíta.

2.3.4 Táto smernica počíta s výnimkami, najmä pokiaľ ide o osobitné spôsoby reprodukcie, ktoré používajú verejné knižnice, vzdelávacie inštitúcie, múzeá alebo archívy, a o využitie osobami so zdravotným postihnutím. Nakoľko tieto výnimky sú fakultatívne, ich uplatňovanie je v každej krajine iné.

2.3.5 Výbor uznáva, že okrem týchto právnych otázok prispievajú k zložitosti projektu aj ďalšie problémy technologického rázu. V tejto oblasti obzvlášť vyzdvihuje prácu Komisie, ktorá sa už niekoľko rokov usiluje vyriešiť technické aspekty. Výbor podporuje iniciatívy, ktoré vznikli v rámci 7. rámcového programu pre vývoj a výskum a programu „eContentplus“, najmä pokiaľ ide o výskum interoperability a kvalifikačné centrá pre digitalizáciu. Interoperabilita a viacjazyčnosť – mechanizmy, ktoré umožnia sprístupniť fondy múzeí, knižníc a archívov na spoločnej internetovej stránke – patria medzi hlavné faktory úspechu európskej digitálnej knižnice.

2.3.6 Organizácie občianskej spoločnosti na národnej a regionálnej úrovni, a najmä národné hospodárske a sociálne rady, by mali podporovať investície potrebné na digitalizáciu v každom členskom štáte, aby sa dosiahla kritická masa materiálov a zabezpečila ich rozmanitosť. Výbor odporúča členským štátom, aby sa uchádzali aj o financovanie zo štrukturálnych fondov, ako to ukázal presvedčivý príklad z Litvy.

3. Podporovať prístup širokej verejnosti k európskej digitálnej knižnici prostredníctvom usporiadanej obsahovej ponuky z minulosti aj súčasnosti

3.1 Zohľadniť očakávania a potreby užívateľov ⁽¹²⁾

3.1.1 EHSV sa domnieva, že je dôležité, aby sa taká výnimočná udalosť, akou je digitalizácia, stala silným faktorom sociálnej a územnej súdržnosti. ⁽¹³⁾ Výbor konkrétne odporúča zohľadniť v digitálnej ponuke a v spôsoboch prístupu k nej očakávania rôznych generácií, aby sa zjednodušili prepojenia a prenos informácií. Po období dospievania sa z človeka, ktorý

⁽¹²⁾ Užívateľ nie je len pasívnym zákazníkom, je chápaný ako aktívny používateľ, ktorý sa podieľa na definovaní požadovanej služby a jej hodnotení.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Budúca právna úprava prístupnosti elektronických technológií“, Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007, s.91.

nečíta, len málokedy stane čitateľ. Vďaka prístupu širokej verejnosti k digitálnej knižnici ju budú môcť využiť aj títo „nečitelia“ a príležitostní čitatelia, a to je pre spoločnosť založenú na poznatkoch veľký cieľ.

3.1.2 Z hľadiska celoživotného vzdelávania ponúka digitalizácia dokumentov ⁽¹⁴⁾, a konkrétne vedeckých informácií ⁽¹⁵⁾, veľké možnosti, ako sa dostať k poznatkom. Znamená to, okrem iného, že v snahe primerane reagovať na tento nový kontext odovzdávania poznatkov bude nutné prispôsobiť tejto novej skutočnosti aj počiatkové a celoživotné vzdelávanie učiteľov ⁽¹⁶⁾.

3.1.3 Vzhľadom na predpokladané dôsledky tohto systému je nevyhnutné zistiť, aké sú očakávania a obvyklé postupy užívateľov. V súčasnej fáze projektu dostali prednosť písomné dokumenty (rukopisy, knihy, časopisy alebo príručky), ktorých tri hlavné spôsoby použitia sú už známe: vyhľadávanie v texte dokumentu, čítanie textu na internete a čítanie mimo internetu (vlastná virtuálna knižnica). Mali by sa vyskúšať nové spôsoby použitia, ako napríklad nástroje pre spoluprácu, anotačné platformy a hypertextové prepojenia či dokonca multimedialny rozmer (zvuk, video, animácia). Tieto nové funkcie sú pomocami nielen pri šírení dokumentov, ale predovšetkým pri vypracovávaní premyslených úvah.

3.1.4 Pokiaľ ide o ostatné nepísané dokumenty, portál Michael (viacjazyčný súpis európskeho kultúrneho dedičstva) umožňuje prístup k rôznym digitálnym zbierkam múzeí, knižníc a archívov, ktoré boli až doposiaľ roztrúsené po Európe. Viaceré miestne, regionálne a národné kultúrne ustanovizne dávajú touto formou k dispozícii súpisy svojich zbierok. Táto iniciatíva, na ktorej sa pôvodne podieľali len Spojené kráľovstvo, Francúzsko a Taliansko, sa rozšíri o pätnásť ďalších členských krajín a ponúkne tak nové služby cestovnému ruchu zameranému na kultúru. Portál nazvaný „Michael Culture“ je súčasťou nadácie, ktorá od novembra 2007 združuje a spravuje všetky kultúrne ustanovizne, ktoré sa na projekte podieľajú.

3.1.5 EHSV navrhuje vytvoriť stredisko pre monitorovanie spôsobov použitia s cieľom preskúmať širokú paletu možností a obvyklých postupov. Európska digitálna knižnica je zaujímavá nielen z hľadiska bohatého fondu, ale aj z hľadiska šírenia nových postupov intelektuálneho dialógu a veľkého množstva oblastí vyhľadávania. Výbor by sa chcel zapojiť do činnosti pracovnej skupiny EDL net zameranej na užívateľov.

3.2 Podporovať digitálnu spoločnosť, ktorá umožní všetkým, aby sa do nej začlenili, a najmä poskytnie riešenia pre osoby so zdravotným postihnutím ⁽¹⁷⁾

3.2.1 Podľa vyhlásenia ministrov v júni 2006 v Rige týkajúceho sa nových technológií v spoločnosti, ktorá umožní

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových zručnostiach pre celoživotné vzdelávanie“ (spravodajkyňa: pani Herczog), Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006.

⁽¹⁵⁾ Závery Európskej rady týkajúce sa vedeckých informácií.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému „Zlepšovanie kvality vzdelávania učiteľov“ (spravodajca: pán Soares), prijaté 16. januára 2008 (CESE 1526/2007 fin)..

⁽¹⁷⁾ Informačná kampaň, ktorú Komisia predložila Rade, týkajúca sa začlenenia do informačnej spoločnosti „Digitálne začlenenie – v roku 2008 je to na vás“ („L'insertion numérique, à vous de jouer en 2008“).

všetkým, aby sa do nej začlenili, by digitálna knižnica nemala prispieť k zvyšovaniu rozdielov medzi bežným používaním internetu a používaním staršími ľuďmi, osobami so zdravotným postihnutím a zraniteľnými skupinami. Vo svojich nedávnych prieskumných stanoviskách výbor definuje činnosti, ktoré by mali týmto osobám zaručiť prístupnosť elektronických technológií a do ktorých by sa mal zapojiť aj Európsky sociálny fond.

3.2.2 Digitalizácia dokumentov z knižníc, archívov a múzeí celej Európy a ich prístupnosť na internete sú pre osoby so zdravotným postihnutím jedinečnými nástrojmi ako sa začleniť do spoločnosti. Zložité grafika, nepríjemný formát alebo nevhodné spôsoby ochrany však môžu tento prístup skomplikovať.

3.2.3 V smernici 2001/29/ES sa výslovne uvádza, že z hľadiska autorských práv môžu byť udelené výnimky v prospech telesne postihnutých ľudí (zrakovo postihnutých alebo nevidiacich osôb, osôb s obmedzenou mobilitou a mentálne postihnutých osôb).

3.2.4 Aby mohli mať osoby so zdravotným postihnutím prístup ku kultúrnemu dedičstvu, musia byť portál budúcej európskej knižnice a pridružené národné portály už od začiatku vytvorené tak, aby boli prístupné pomocou osobitných technických zariadení.

3.2.5 Hoci skúseným užívateľom sa často darí prekonať mechanizmy technologickej ochrany proti pirátstvu, pravdou zostáva, že pre bežného užívateľa predstavujú skutočnú prekážku. EHSV preto odporúča zohľadniť už pri vyvíjaní opatrení technologickej ochrany požiadavky prístupnosti a interoperability, aby pomôcky na čítanie pre osoby so zdravotným postihnutím, ako sú napríklad hlasové syntetizátory, mohli prečítať digitálne texty.

3.3 Rozšíriť fond, ktorý je už k dispozícii o súčasné a najnovšie dokumenty

3.3.1 Na jeseň 2008 budú na portáli dva milióny diel, fotografií alebo máp, ktoré budú oslobodené od autorských práv, prístupné bezplatne *on line* a užívatelia si ich budú môcť stiahnuť. Najmä pre vzácne a cenné dokumenty, alebo pre dokumenty, ktoré už nie sú na sklade, to bude nenahraditeľným prínosom. Portál sa však v konečnom dôsledku nesmie obmedziť len na prístup k dokumentom patriacim do kultúrneho dedičstva, ktoré nie sú aktuálne.

3.3.2 Digitálna knižnica takisto dostala do vienka poslanie ponúkať svojim užívateľom na tom istom portáli ako dokumenty oslobodené od práv a staršie dokumenty aj súčasné alebo najnovšie diela, na ktoré sa ešte vzťahujú autorské práva.

3.3.3 Komisia zostavila skupinu odborníkov na vysokej úrovni s cieľom hľadať riešenia ako sprístupniť najnovšie diela. Táto skupina, ktorú tvoria zástupcovia vydavateľov, národných knižníc, archívov a profesionáli z audiovizuálnej oblasti, vypracovala v apríli 2007 s cieľom vyplniť „biele miesta

20. a 21. storočia“⁽¹⁸⁾ spojené s problematikou diel podliehajúcich autorským právam, niekoľko návrhov, ktoré by mali uľahčiť prístup k dielam, pri ktorých držiteľ práv nie je známy, dielam, ktoré už nie sú na sklade, a zjednodušiť digitálne uchovávanie dokumentov.

3.3.4 Podmienkou pre uskutočnenie digitalizácie vo veľkom, ktorá umožní prístup širokej verejnosti, je vymyslieť nový hospodársky model, ktorý zabezpečí spravodlivé rozdelenie prostriedkov medzi autorov, vydavateľov a distribútorov. Užívatelia internetu majú právo očakávať, že im bude poskytnutá platená služba, avšak za rozumné ceny v medziach normy. Výbor nabáda hospodárske subjekty v knižnom reťazci, aby prostredníctvom rokovaní hľadali riešenia⁽¹⁹⁾. Vydavatelia, autori a kníhkupci majú zodpovednosť voči spotrebiteľom a so zreteľom na postoje rozličných aktérov by mali navrhnúť lákavú ponuku, aby podporili tento nový trh a zabránili riziku pirátstva a falšovania.

3.3.5 Na základe ich odporúčaní a po dohode s držiteľmi práv by mohli mať užívatelia na portáli možnosť prístupu ku krátkym úryvkom z diel podliehajúcich autorským právam, alebo by si ich mohli na špecializovaných internetových stránkach virtuálne prelistovať. Ak si bude užívateľ internetu želať prístup k celému dokumentu, na ktorý sa vzťahujú autorské práva, bude sa môcť obrátiť na súkromných prevádzkovateľov, vrátane siete klasických kníhkupectiev, kde mu bude za dostupnú cenu a so zreteľom na vyplatenie držiteľov práv ponúknutých viacerou možnosť. Výbor nabáda držiteľov práv, aby súhlasili s týmito novátorskými návrhmi.

3.3.6 V snahe podporiť tento systém platenej ponuky za dostupnú cenu je dôležité, aby sa možnosť zaviesť nižšie sadzby DPH na knihy a iné publikácie rozšírila v členských štátoch aj na publikácie v elektronickej podobe.

3.3.7 Vo svojom nedávnom stanovisku⁽²⁰⁾ výbor v snahe podporovať vytvorenie prístupnejších podmienok z hľadiska ochrany diela, ktoré by umožnili obohatiť jestvujúci fond dokumentov zo súčasnosti, odporúča, aby bola autorom/tvorcom, ktorí sa rozhodnú pre tieto voľnejšie licencie zabezpečená primeraná ochrana na úrovni Spoločenstva. Svoje diela síce sprístupnia bezplatne, musí im však byť poskytnutá záruka z hľadiska morálnych práv a ich diela by mali byť chránené pred zneužitím na komerčné účely.

3.3.8 Výbor odporúča Komisii, aby sama navrhla nové podmienky ochrany diela (licencie), ktoré by umožnili oddeliť autorské práva pre šírenie diela na internete od práv, ktoré by sa naďalej uplatňovali na jeho vydávanie na papieri.

⁽¹⁸⁾ Podľa vyjadrenia členky Komisie Vivianne Reding na zasadnutí EHSV 12. decembra 2007.

⁽¹⁹⁾ Štúdia Denisa Zwirna „Numilog“ (apríl 2007) s cieľom vypracovať hospodársky model pre spôsob účasti vydavateľov na Európskej digitálnej knižnici.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o nájomnom práve a výpožičnom práve a o určitých právach súvisiacich s autorskými právami v oblasti duševného vlastníctva (kodifikované znenie)“, Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 7 a 8.

3.3.9 Komisia uskutočnila v roku 2007 podrobnú porovnávaciu štúdiu zameranú na autorské práva v jednotlivých štátoch z hľadiska transpozície smernice ⁽²¹⁾ o autorských právach a s nimi súvisiacich právach ⁽²²⁾. Výbor bude venovať veľkú pozornosť záverom tejto správy s cieľom zlepšiť zosúladenie na úrovni EÚ.

3.4 Uspokojiť dopyt po usporiadaných poznatkoch

3.4.1 Na začiatku 21. storočia zoči-voči návalu informácií bez bližšieho uvedenia zdrojov, a ktorých správnosť sa dá na internete len ťažko overiť, spočíva hlavná prednosť európskeho projektu vo výbere dokumentov s cieľom zabezpečiť ich objektivitu a rozmanitosť, ako aj v usporiadaní poznatkov, v ich klasifikácii a zjednotení formátov, vďaka čomu táto spleť informácií zostane čitateľná. Zaručiť užívateľom podrobné, kvalitné a správne odpovede na ich otázky a vyhľadávanie môže len ďalšie zlepšovanie internetových vyhľadávačov spolu s lepšou koordináciou zdigitalizovaných poznatkov na európskej úrovni.

3.4.2 EHSV zdôrazňuje, že v súvislosti s prístupom k organizovaným zbierkam má veľký význam pokus s prototypom, ktorý bol spustený v marci 2007 v spolupráci medzi inštitúciami vo Francúzsku, Maďarsku a Portugalsku. Táto európska matica, ktorú schválili odborníci, predstavuje základ európskeho digitalizačného korpusu a prispeje k ďalšej etape budovania európskej digitálnej knižnice. Navyše majú k tomuto systému prístup všetky internetové vyhľadávače. Tento systém by mal uľahčiť vyhľadávanie pomocou štandardných modelov dotazníkov, ktoré umožňujú sformulovať a presne zacieliť požiadavku užívateľa na internete.

3.5 Zabezpečiť kultúrnu a jazykovú rozmanitosť

3.5.1 EHSV vyzdvihuje novátorstvo viacjazyčnej knižnice na webe ⁽²³⁾, ktorá bude dôležitým prostriedkom na zachovanie a využitie kultúrnej rozmanitosti. Európa má bohaté kultúrne dedičstvo a veľký tvorivý kapitál a preto musí v súlade s konvenciou UNESCO o kultúrnej rozmanitosti zaujať rozhodujúcu pozíciu pri digitalizácii poznatkov na planetárnej úrovni. Vďaka šíreniu európskych jazykov vo svete poslúži tento otvorený prístup nielen európskym občanom, ale aj občanom mimo Európy, ktorí sa chcú dostať k svetovému kultúrnemu dedičstvu a k zdrojom svojej vlastnej kultúry uchovávaným v Európe.

⁽²¹⁾ Štúdia týkajúca sa transpozície smernice 2001/29/ES o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti a jej vplyvu na právne predpisy členských štátov (ETD/2005/IM/D1/91).

⁽²²⁾ Ochrana autorských práv sa predĺžila na 70 rokov po smrti autora. Práva súvisiace s autorskými právami je to 50 rokov.

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Nová rámcová stratégia pre viacjazyčnosť“, Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 68.

3.5.2 Výbor odporúča všetkým členským štátom, aby vo fáze rozvoja európskej digitálnej knižnice po roku 2010 poskytli online širokú paletu významných diel svojej literatúry v rôznych jazykoch a týmto spôsobom sa podieľali na šírení európskej kultúrnej identity a reagovali na otázku rozmanitosti.

4. Podporovať a modernizovať úlohu verejných čítární v systéme prístupnosti na internete

4.1 Výbor odporúča, aby sa v snahe zabezpečiť miestny prístup v rámci celosvetového systému podporovala úloha verejných čítární. Pohyb kultúrneho bohatstva dosiahol svetový a multimodálny rozmer, je však účinný len ak má verejnosť hmotné prostriedky, ktoré jej umožňujú dostať sa k tejto rozsiahlej ponuke. Verejné knižnice s čítárnami, teda miestne kultúrne zariadenia, sú naďalej nástrojmi na zabezpečenie spravodlivého prístupu pre čo najväčší počet osôb. So zreteľom na sociálne začlenenie by verejným knižniciam mala zostať istá úloha pri sprístupňovaní „nehmotných“ fondov.

4.2 V reťazci, ktorý sa začína autorom a cez kníhkupectvá smeruje k čitateľom, sa knižnice a mediátéky osvedčili pri odovzdávaní organizovaných poznatkov a tiež pri sprostredkovaní prístupu verejnosti ku kultúrnemu bohatstvu. Tieto miestne zariadenia by preto mali aj pri digitálnych fondoch ďalej plniť tieto úlohy. „Preto je potrebné podporiť osobitné kontrakty alebo licencie, ktoré zvyhodňujú podobné inštitúcie a účel šírenia, ktorému slúžia bez toho, aby sa vytvárala nerovnováha“ ⁽²⁴⁾.

4.3 Je dôležité uvažovať o digitalizácii fondov národných kultúrnych ustanovizní, ktoré sú určené verejnosti, v spolupráci s miestnymi knižnicami a archívmi. Užívatelia verejných knižníc nepatria medzi odborníkov a preto je potrebné, aby sa pri výbere diel oslobodených od autorských práv zohľadnili ich očakávania so zreteľom na rôzne skupiny čitateľov.

4.4 Vytvoriť hospodárske modely pre nákup a sprístupnenie zdigitalizovaných súčasných diel pre verejnosť

4.4.1 Verejné knižnice nakupujú hmotné nosiče informácií (knihy, CD, partitúry, kurzy cudzích jazykov. atď.) a bezplatne alebo za malý poplatok ich na obmedzený čas dávajú k dispozícii svojim užívateľom a tak umožňujú, aby finančné hľadisko nebránilo čitateľom v prístupe k týmto materiálom. Nový hospodársky model pre digitálne fondy bude musieť splňať očakávania užívateľov knižníc a mediáték a bude sa musieť prispôbiť ich spôsobu fungovania. Okrem toho sú verejné knižnice zákazníkmi s veľkým potenciálom z hľadiska nákupu súčasných diel a majú priamy prístup k aktuálnymi informáciám a súčasným kultúrnym a technickým výtvorom. Mali by sa podieľať na definovaní tohto nového hospodárskeho modelu.

⁽²⁴⁾ Odôvodnenie 40 smernice 2001/29/ES o autorských právach v informačnej spoločnosti.

4.4.2 Otvorenie prístupu k nehmotným fondom, a najmä k tým, ktoré sú výsledkom digitalizácie, by nemalo brániť verejným knižniciam v tom, aby ďalej plnili svoje vzdelávacie poslanie. Hospodárske a technické modely pohybu zdigitalizovaných fondov musia teda zohľadniť úlohu a poslanie verejných knižníc a umožniť im plniť ich aj naďalej, a to formou uzavretých okruhov knižníc (intranet) a v rámci výpožičnej ponuky vyhradenej pre riadnych členov knižnice.

4.5 Zabezpečiť užívateľom prístup k internetu priamo v knižnici

4.5.1 Verejné knižnice by v rámci týchto uzavretých okruhov (intranet) mali poskytovať svojim užívateľom zároveň s hmotnými zbierkami aj prístup k nehmotným fondom: počítače, tlačiarne, zodpovedajúce programy, pripojenie na vysokorychlostný internet, informácie, pomoc a sprostredkovanie. Odborná príprava a celoživotné vzdelávanie zamestnancov

verejných knižníc a ich spôsob práce musia odteraz zahŕňať aj digitálne fondy a prispôbiť sa im.

4.6 Rôznymi podujatiami a inými motivačnými akciami popularizovať prístup širokej verejnosti k zdigitalizovaným zbierkam a odhmotneným fondom

4.6.1 Široká verejnosť bez odbornej prípravy a informácií má priveľmi často tendenciu vnímať osobný počítač, ktorý je súčasťou čoraz väčšieho počtu domácností, ako multimediálny terminál pre oddych a zábavu, a dostatočne nepozná kultúrne, vzdelávacie, pedagogické a informačné možnosti, ktoré poskytuje internet. Tak ako sa verejné knižnice prostredníctvom rôznych podujatí usilujú aktívne spopularizovať knihy a čítanie pre všetky vekové kategórie, mali by tieto popularizačné aktivity vyvíjať aj v prospech digitálnych fondov.

V Bruseli 13. februára 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Kombinácia energetických zdrojov v doprave“

(2008/C 162/12)

Európska komisia listom z 19. marca 2007 požiadala podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Kombinácia energetických zdrojov v doprave“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 18. decembra 2007. Spravodajcom bol pán Iozia.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza z 13. februára 2008) prijal 130 hlasmi za, pričom 11 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor s potešením vyhovel žiadosti Jacquesa Barrota, podpredsedu Komisie a zároveň člena komisie zodpovedného za dopravu, vypracovať stanovisko na tému Kombinácia energetických zdrojov v doprave, keďže je presvedčený o potrebe rozvíjať neustály dialóg Komisie a výboru, ktorý reprezentuje organizovanú občiansku spoločnosť.

1.2 Výbor súhlasí so závermi jarného zasadnutia Rady, ktoré vyzdvihlo tieto priority:

- zvýšenie bezpečnosti dodávok,
- zabezpečenie konkurencieschopnosti európskych ekonomík a dostupnosti cenovo prijateľnej energie,

— podpora trvalej ekologickej udržateľnosti a boj proti zmene klímy.

1.3 Usmerňujúca politika týkajúca sa najvhodnejšej kombinácie energetických zdrojov musí preto byť založená na týchto prioritách tak, ako to už Komisia uplatňuje vo svojom oznámení o cieľoch v oblasti palív na roky 2001 – 2020.

1.4 Aj keď je EHSV presvedčený, že ropné produkty zostanú počas mnohých ďalších rokov hlavným palivom v doprave a že zemný plyn, ktorý je takisto neobnoviteľným zdrojom energie, môže ropné produkty dopĺňať a čiastočne nahrádzať, zároveň si myslí, že je nevyhnutné prudké zvýšenie financovania výskumu